

Задачи за групова работа

1. Запознайте се с насоки за определяне на ключовата лексика (1.1.) и за обясняване на ключови/непознати думи (1.2.).
2. Изберете ключови думи от текста *Опазване на природата* (ЧиП, Булвест, 4 клас).
3. Обяснете ключовите думи, които сте избрали, използвайки минимум 2 стратегии (вербални и невербални) за обяснение на думи.

1.1. Определяне на ключовата лексика

Учениците не могат да усвоят учебния материал, ако не владеят основната лексика, свързана с темата. Затова започваме езиковата подкрепа с определяне на ключовата лексика, необходима за часа. Под **ключова лексика** се разбират **думи и понятия**, без които материалът не може да бъде усвоен. Оптимално е да се работи с около **7 думи (плюс/минус 2-3)**.

Ключовата лексика трябва да бъде на видимо място и да се употребява!

Тя трябва да се включва в работните листове за учениците. Освен това е важно в класната стая да имаме плакати/табла с ключовите думи (изготвени предварително или по време на часа), за да бъдат видими за учениците през цялото време, докато работим по определена тема. Така и самите ние се подсещаме кои думи е добре да употребяваме по време на урока, за да подпомогнем учениците. Може да посочваме записаните на плакатите/таблата ключови думи, когато ги употребяваме. По този начин допълнително подпомагаме, като правим връзка между звуковата и писмената форма на думата, употребена в конкретен контекст.

Определянето на ключовата лексика е предизвикателна задача, защото до голяма степен зависи и от езиковото ниво на учениците и техния речников запас. Например не може да изхождаме от това, че всяко дете в шести клас знае какво е *конституция* и какво е *Народно събрание*. Опитът показва, че това не е така. Ако *конституция* и *Народно събрание* са ключови понятия за

темата, те трябва да се изяснят, за да се осигури адекватно усвояване на материала.

1.2 Обясняване на ключови/непознати думи

След като определим ключовите думи, трябва да ги обясним. Важно е да подготвяме обясненията на думите предварително, защото по този начин можем да ги направим максимално синтезирани, структурирани и да намерим добри примери. Това обикновено трудно се получава, когато го правим спонтанно в часа. Препоръчително е, дори да знаем значението на думата, да я проверим в сигурен източник (например в [Речник на българския език на БАН](#), достъпен онлайн). Това ще ни помогне да сме сигурни в значението на думата и ще получим импулси как да структурираме и синтезираме информацията за думата, за да я предадем на учениците на достъпен за тях език.

За обясняване на думи има **невербални** и **вербални техники**. Препоръчително е да съчетаваме двете техники, когато работим с ученици с по-голяма нужда от езикова подкрепа.

Особено за учениците в началните класове е важно при обясняването на думи да се използва и визуална подкрепа. В по-горните класове, с повишаване на нивото на владее на езика визуалната подкрепа може да намалява и за сметка на това да се прилагат вербални, по-абстрактни обяснения на лексика.

Невербални техники за обясняване на думи

Онагледяване с	Подходящо за
предмети	конкретни понятия
снимки, видео, схеми, рисувани картинки	конкретни понятия, някои абстрактни понятия
жестове и мимика	чувства, настроения, движения
звуково онагледяване	думи, свързани със звуци

Вербални техники за обясняване на гуми

Техника	Пример
Превод на друг език	<i>книга</i> - kitap (турски ез.)
Чрез контекст	Водата <i>замръзва</i> при 0 градуса.
Чрез синоними	<i>умен</i> , интелигентен, разумен, мъдър
Чрез антоними	<i>ден</i> - нощ, <i>светло</i> - тъмно, <i>уважавам</i> - презирам
С помощта на словообразуване	<i>мравояд</i> (мравка + яде)
Чрез свързване с определена категория	Ябълките и крушите са <i>плодове</i> .

ТЕКСТ ОТ УЧЕБНИК

Човекът и природата - 4 клас, Булвест 2000

Опазване на природата

Както едрите мечки, така и дребните мравки имат важно значение за природните съобщества. Затова хората трябва да съхраняват богатото разнообразие от растения и животни. Опазването на природата означава защита на организмите и средата, в която те живеят.

Равновесие в природата

Растенията и животните във всяко съобщество са свързани както помежду си, така и със своята среда на живот. В продължение на много години условията на живот на дадена територия се запазват едни и същи (температура, вода, почва, слънчева светлина и други). Затова съобществата обитаващи тази територия, също имат постоянен състав, който почти не се променя с течение на времето. Казваме, че в природата се е установило равновесие.

Някои от човешките дейности обаче водят до нарушаване на равновесието в природата. Например когато хората изсичат дърветата от склоновете на една планина, това води до постепенно унищожаване на растителността и почвата. Източниците на вода пресъхват, променя се съобществото от организми в планината. Някои видове животни изчезват, а други намаляват. Така изсичането на горите нарушава равновесието в природата.